

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО «РІДНА ШКОЛА»
AUTONOMOUS UNIVERSITY OF ZACATECAS (MEXICO)
EUROPEAN INSTITUTE OF FURTHER EDUCATION (EIDV) (SLOVAKIA)
ISRAEL TRAUMA COALITION (ISRAEL)
Sky Tel OÜ (Estonia)

DOI <https://doi.org/10.59647/978-617-520-999-8/1>

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

VII Міжнародної конференції

**Актуальні проблеми освітнього
процесу в контексті європейського вибору України**

14 листопада 2024 року

Київ
Видавництво Ліра-К
2025

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського національного університету будівництва і архітектури
(протокол № 27 від 29 листопада 2024 р.)*

Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України: матеріали VII Міжнародної конференції (14 листопада 2024 року). – Київ : Видавництво Ліра-К, 2025. – 728 с.

ISBN 978-617-520-999-8

У матеріалах VII Міжнародної конференції «Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України» висвітлюються актуальні питання професійної (професійно-технічної) освіти: вітчизняний та зарубіжний досвід; психолого-педагогічне забезпечення освітнього процесу; сучасні виклики; сучасні проблеми викладання інженерно-технічних та гуманітарних дисциплін.

Матеріали конференції розраховані на науково-педагогічних, наукових працівників у галузі педагогіки, психології, соціології, викладачів, аспірантів, студентів, а також на соціальних педагогів, соціологів, практичних психологів і соціальних працівників.

*За зміст поданих матеріалів несуть відповідальність
їх автори.*

УДК 37.09

Список використаних джерел

1. Історія розвитку підприємницької діяльності. URL: https://pidru4niki.com/12281128/ekonomika/istoriya_rozvitku_pidpriyemnitskoyi_diyalnosti
2. Бутко М. П. Економічна психологія: навч. посіб. / М. П. Бутко, А. П. Неживенко, Т. В. Пепа. – Київ: Центр учбової літератури, 2017. – 232 с.
3. Психологія бізнесу: навч. посібник / Р. А. Калениченко, А. С. Коханець, О. О. Нежинська. – Ірпінь: Державний податко-вий університет, 2023. – 270 с.
4. Основи психології та конфліктології для фахової підготовки економістів: навчальн. посіб. для галузі знань «Економіка і підприємство» / Р. А. Калениченко, О. Є. Харіна, К. М. Доценко; Державна фіскальна служба України, Університет ДФС України. – Ірпінь, 2016. – 308 с.

УДК 159.923.2:378.147.6

Дрона Ігор Юрійович,

здобувач вищої освіти навчальної групи зОіАм-23

Київського національного університету

будівництва і архітектури;

науковий керівник: Калениченко Руслан Арсенович,

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри професійної освіти

Київського національного університету

будівництва і архітектури

ВПЛИВ НИЗЬКОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗАРОБІТНИХ ПЛАТ У БУДІВНИЦТВІ НА ЕКОНОМІКУ ТА ОСВІТНІЙ СЕКТОР

Низька конкурентоспроможність заробітних плат у будівельній галузі – це багатогранна проблема, яка має значний вплив не тільки на економічний розвиток будівельної галузі, а й на освітній сектор, психологічний стан працівників. Цей комплексний феномен потребує детального аналізу з позицій як економічних, так і психологічних наук.

З економічної точки зору низька заробітна плата в будівельній галузі являє собою складне соціально-економічне явище, яке породжує низку негативних наслідків, що впливають як на індивідуальний, так і на макроекономічний рівні, що знаходить свій прояв у наступних аспектах:

- дефіцити кваліфікованих кадрів, адже низька заробітна плата призводить до демотивації працівників, особливо молодих та амбітних фахівців, які прагнуть досягнення кращих матеріальних умов та професійного

розвитку. Молодь, яка обирає професію, часто віддає перевагу іншим галузям, де заробітна плата є вищою [1, с. 353]. Це створює стратегічну нестачу робочої сили в будівництві та спричиняє відтік кваліфікованих кадрів з галузі, що, в свою чергу, призводить до дефіциту висококваліфікованих робітників та зниження загального рівня професіоналізму в будівельній сфері, затримок у реалізації будівельних проєктів, що, в свою чергу, негативно впливає на економічне зростання країни в цілому [1, с. 352]. Розглядаючи це питання на макроекономічному рівні, слід відзначити, що будівництво є одним з основних драйверів економічного зростання. Недостатня кількість робочої сили через низькі зарплати призводить до уповільнення темпів розвитку інфраструктури, що своєю чергою знижує конкурентоспроможність економіки в цілому. Інфраструктурні об'єкти залишаються недобудованими або будуються повільно, що негативно впливає на якість життя населення та розвиток бізнесу.

- зниженні мотивації, продуктивності праці та якості виконання робіт через низьку конкурентоспроможність заробітних плат у будівництві обумовлює тенденцію, коли в галузь йдуть або некваліфіковані працівники, або ті, хто не знаходить роботи в інших сферах. Як наслідок, знижується продуктивність праці, а також зростає кількість помилок і аварій, що вимагає додаткових витрат на виправлення браку, зростають терміни будівництва. Працівники, які не бачать перспектив професійного зростання та матеріального стимулювання, менш зацікавлені у виконанні своїх обов'язків якісно та ефективно, що призводить до зниження якості виконаних робіт;

- розвитку тіньової економіки, адже для компенсації низької офіційної заробітної плати будівельники часто змушені шукати додаткові джерела доходу в тішовому секторі економіки, що ускладнює контроль за якістю виконаних робіт, сприяє ухиленню від сплати податків та призводить до втрат державного бюджету;

- монополізації галузі. Відомо, що будівельна галузь залежить від макроекономічної ситуації в країні - кризи та спади призводять до скорочення інвестицій у будівництво, що, в свою чергу, обмежує можливості компаній підвищувати заробітні плати. Крім того, будівельна галузь в Україні значною мірою складається з дрібних і середніх компаній, які мають обмежені фінансові можливості для конкуренції на ринках засобів виробництва та ринку праці.

- відтоку робочої сили за кордон. Так, через низькі зарплати багато українських будівельників йдуть працювати до країн Європейського Союзу, де вони можуть отримувати значно вищі доходи, що призводить до додаткового

кадрового дефіциту в будівельній галузі України [3, с. 120]. та уповільнює її розвиток;

- зниження інвестиційної привабливості будівельної галузі, адже інвестори схильні уникати вкладень у проекти, де існує ризик затримок через нестачу робочої сили. Це обмежує можливості для розвитку нових проєктів та модернізації існуючих об'єктів, що стримує економічний розвиток країни.

Низька конкурентоспроможність заробітних плат у будівництві також впливає на освітній сектор. Низькі зарплати у будівництві знижують привабливість цього напрямку для абітурієнтів, адже «мотивація досягнення проявляється у прагненні суб'єкта докладати зусилля та домагатися можливо кращих результатів в області, яку він вважає важливою» [5, с. 358]. Молоді люди обирають інші, більш перспективні та високооплачувані спеціальності, через що освітні заклади відчувають труднощі з набором студентів на освітні програми будівельних спеціальностей. Відповідно, маємо ефект доміно, коли зниження кількості студентів, які навчаються, в свою чергу, зменшує кількість кваліфікованих випускників. Через нестачу студентів багато освітніх закладів стикаються з фінансовими труднощами, що знижує їхні можливості для забезпечення якісної освіти [2, с. 57]. Викладачі будівельних спеціальностей також стикаються з низькими зарплатами, що спонукає їх шукати можливості за кордоном або змінювати професію. Це призводить до дефіциту кваліфікованих педагогів, які можуть підготувати висококласних фахівців для будівельної галузі, труднощів укомплектування викладачами та інструкторами для будівельних спеціальностей, що призводить до зниження якості освіти та підготовки майбутніх фахівців. Відсутність конкуренції серед абітурієнтів також впливає на зниження стандартів навчання, оскільки викладачі не можуть вибирати серед кращих кандидатів. Відзначимо, що в багатьох країнах, зокрема в Україні, робота в будівництві часто не вважається престижною. Таке соціальне сприйняття знижує інтерес до будівельних спеціальностей серед молоді та створює додатковий тиск на ринок праці.

Низька заробітна плата має значний вплив на психологічний стан працівників через :

- стрес та вигорання та зниження задоволеності життям через постійну фінансову незабезпеченість та невизначеність щодо майбутнього;
- демотивацію та апатію працівників, зниження їх самооцінки;
- посилення соціальної нерівності, коли різниця в рівні доходів між працівниками різних галузей створює відчуття несправедливості.

Проблематика низької конкурентоспроможності заробітних плат у будівельній галузі вимагає визначення наступних шляхів її розв'язання.

1. Держава та приватний сектор можуть стимулювати підвищення зарплат через податкові пільги для компаній, які інвестують у своїх працівників, а також через державні програми підтримки будівельної галузі. Регулярна індексація заробітних плат з урахуванням інфляції та поступове їх підвищення зменшить дефіцит кадрів, стимулюватиме до зростання продуктивності праці, зробить професію більш привабливою для молоді.

2. Інвестування у професійно-технічну освіту і створення партнерств між навчальними закладами та будівельними компаніями може допомогти у забезпеченні галузі кваліфікованими кадрами, збільшенні продуктивності. Спільні програми, у яких компанії підтримують навчальні заклади, а ті, в свою чергу, забезпечують якісну підготовку студентів, сприятимуть покращенню ситуації [4, с. 28].

3. Популяризація будівельних професій серед молоді. Так, освітні заклади та будівельні компанії можуть проводити кампанії для підвищення інтересу до будівельних професій серед молоді. Важливо показати, що робота в будівництві є не тільки важливою, але й перспективною та гідно оплачуваною. Наприклад, такі кампанії можуть включати інформаційні заходи, дні відкритих дверей, стажування для студентів, що допоможе молодим людям побачити переваги цієї галузі.

4. Інвестиції та використання сучасних інноваційних технологій і автоматизації в будівництві дозволяє скоротити потребу в низькокваліфікованій робочій силі та зосередитися на залученні висококваліфікованих фахівців. Інновації також підвищують продуктивність і якість робіт, що може зробити галузь більш конкурентоспроможною на ринку.

5. Створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу в будівництві дозволить збільшити конкуренцію на ринку праці та підвищити заробітні плати.

Низька конкурентоспроможність заробітних плат у будівництві – це комплексна проблема, яка має значний негативний вплив на економіку, освітній сектор та психологічний стан працівників в Україні. Відтік кваліфікованих кадрів за кордон, низька продуктивність і недостатній рівень інтересу молоді до будівельних спеціальностей створюють перешкоди для розвитку галузі та уповільнюють економічне зростання. Для вирішення цієї проблеми потрібен комплексний підхід, що включає підвищення заробітних плат, інвестиції в освіту та технології, а також популяризацію будівельних професій. Лише в умовах відповідної державної та приватної підтримки будівельна галузь зможе залучити нові кадри, підвищити свою конкурентоспроможність і, таким чином, зробити свій внесок у сталий розвиток.

Список використаних джерел

1. Головач Н. В. Формування цілей професійного майбутнього у здобувачів закладів вищої та професійної освіти. Наукові перспективи: журнал. 2021. № 5(11). 2021. С.351-357 [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-5\(11\)-351-357](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-5(11)-351-357)
2. Головач Н. В., Дмитренко Г. А. Системне формування нового покоління нації: гуманістичний контекст: монографія. К.: ДКС- Центр, 2019. 350 с.
3. Горбань С. Виклики та загрози на ринку праці в період повоєнного відновлення. Наука і техніка сьогодні. 2023. №4 (18). С.117-128. – Режим доступу: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-4\(18\)-116-128](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-4(18)-116-128).
4. Дмитренко Г. А., Головач Н. В. Можливості підвищення конкурентоспроможності економіки з опорою на людські ресурси. Наукові праці МАУП. Серія Економічні науки, Випуск 1 (59), 2020. С.24-31 (Фахове видання; міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus).
5. Попіль А.П., Калениченко Р.А. Особливості ціннісної переваги мотивів успіху студентів. // Актуальні проблеми психологічної та соціальної адаптації в умовах кризового суспільства: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (21 квітня 2022 року). – Ірпінь: Державний податковий університет, 2022. – С. 358-360. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1ejmMF3o8yGi2220ToeDsnF6EqxJm-34E/view>.

УДК 378.147

Єнанова Тетяна Анатоліївна,

здобувач вищої освіти навчальної групи ПСМЗ-23-1

Державного податкового університету;

науковий керівник: Деніжна Світлана Олександрівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри психології, педагогіки та суспільних дисциплін

Державного податкового університету

ВПЛИВ СИБЛІНГІВ НА ПСИХОЛОГІЧНУ ПІДТРИМКУ ЧЛЕНІВ РОДИНИ

У сучасних умовах суспільних конверсій, що впливають на зміни сімейної стабільності, особливо актуальною постає проблема взаємовідносин в сім'ї, яка переживає значні психоемоційні складнощі, потрапляє в дуже складні умови існування.

Важливою характеристикою сім'ї є її структура та система сімейних взаємин, що включає стосунки спорідненості, взаємини братів і сестер (сиблінгів) – одні з найбільш тривалих і значущих зв'язків у житті людини.

З одного боку, сиблінги – близькі родичі: вони становлять окрему підсистему сім'ї та мають цілий ряд спільностей: батьки, спільні матеріальні

*Британ Вадим Васильович, науковий керівник: Сова Маргарита
Олександрівна*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ БАНКІВСЬКИХ
ПРАЦІВНИКІВ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ
ДОСВІД.....557

*Височанська Анна Василівна, науковий керівник: Сова Маргарита
Олександрівна*

ПАРТНЕРСТВО ОСВІТИ ТА ІННОВАЦІЙ561

Глуценко Анна Олексіївна, науковий керівник: Готра Олена Броніславівна
САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ
МЕХАНІЗМ ПРОГРЕСИВНИХ ЗМІН ОСОБИСТОСТІ563

*Гулеватенко Едуард Олександрович, науковий керівник: Деніжна Світлана
Олександрівна*

ВПЛИВ АКРОБАТИКИ НА РОЗВИТОК КЛЮЧОВИХ НАВИЧОК
У РІЗНИХ ВИДАХ СПОРТУ566

*Гуляньська Катерина Олександрівна, науковий керівник: Євтушенко Ірина
Володимирівна*

ПРОБЛЕМА МОТИВІВ ВИБОРУ ВІЙСЬКОВОЇ КАР'ЄРИ У ЧОЛОВІКІВ ТА
ЖІНОК: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА568

*Джус Михайло Олегович, науковий керівник: Сова Маргарита
Олександрівна*

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ
В УКРАЇНІ.....571

*Дорошенко Ольга Володимирівна, науковий керівник: Калениченко Руслан
Арсенович*

ПСИХОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ АКТИВНОСТІ
УЧАСНИКІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ574

Дропа Ігор Юрійович, науковий керівник: Калениченко Руслан Арсенівч
ВПЛИВ НИЗЬКОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗАРОБІТНИХ ПЛАТ У
БУДІВНИЦТВІ НА ЕКОНОМІКУ ТА ОСВІТНІЙ
СЕКТОР.....579

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
В КОНТЕКСТІ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ

Збірник матеріалів

VII Міжнародної конференції

(Київ, 14 листопада 2024 року)

Керівник видавничого проєкту *Віталій Зарицький*

Підписано до друку 03.01.2025. Формат 60x84 1/16.
Папір офсетний. Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. аркушів – 42,31. Обл.-вид. аркушів – 35,24.
Тираж 300

Виготовлювач: ТОВ «Видавництво Ліра-К»
Свідоцтво № 3981, серія ДК.
03142, м. Київ, вул. В. Стуса, 22/1
тел.: (050) 462-95-48; (067) 820-84-77
Сайт: lira-k.com.ua, редакція: zv_lira@ukr.net